

بررسی رابطه اثربخشی مدیریت کلاس درس و نوآوری آموزشی

استادان با عملکرد تحصیلی دانشجویان

Investigating the Relation between the Effectiveness of Classroom Management and the Educational Innovation of Faculty Members with Students' Academic Performance

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۷/۰۹/۱۲

تاریخ دریافت مقاله: ۹۷/۰۲/۲۲

Shahrzad Hatami

شهرزاد حاتمی*

Fakhrossadat Nasiri Valik Bani

فخرالسادات نصیری ولیک بنی**

Abstract: The aim of study was to investigate the relation between the effectiveness of classroom management and educational innovation of instructors with the academic performance of students at Bu-Ali Sina University. The method of research is descriptive and correlation type. The Statistical population consists of entire ۱۰۴۹۱ students. According to Kergcie and Morgan table, samples of 384 people were selected. Three questionnaires was used: The classroom management effectiveness questionnaires, educational innovation and academic performance questionnaires. Questionnaires justifiability was calculated based on their content justifiability and also their ending were calculated according to Cronbach's alpha respectively. For data analysis, descriptive and inferential statistical methods such as T test, Pearson correlation and multivariate regression analysis were used. The results showed: There is a positive and significant relationship between classroom management and each of its dimensions with students' academic performance at Bu-Ali Sina University. There is a positive and significant relationship between the educational innovation of the teachers and the academic performance of the students. Also, only the education management dimension was able to predict students' academic performance among the dimensions of the variable of classroom management.

Keywords: Classroom Management Effectiveness, Educational Innovation, Academic Performance and Bu-Ali Sina University.

چکیده: پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه اثربخشی مدیریت کلاس و نوآوری آموزشی استادان با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا انجام گرفته است. روش پژوهش، توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری شامل ۱۰۴۹۱ نفر بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و بر اساس جدول کرجسی و مورگان ۳۸۴ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌های پژوهش از سه پرسشنامه «اثربخشی مدیریت کلاس»، «نوآوری آموزشی» و پرسشنامه «عملکرد تحصیلی» استفاده شد. روایی پرسشنامه‌ها با استفاده از روایی محتوایی و صوری و پایایی آن از طریق ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون t، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. نتایج نشان داد بین مدیریت کلاس درس و هر یک از ابعاد آن با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد؛ بین نوآوری آموزشی مدرسان و عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین از بین ابعاد متغیر مدیریت کلاس تنها بعد مدیریت آموزش توانایی پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان را داشته و از بین ابعاد نوآوری آموزشی؛ انگیزه نوآوری و ویژگی‌های شخصیتی مدرسان قدرت پیش‌بینی کنندگی عملکرد تحصیلی دانشجویان را دارند.

واژگان کلیدی: اثربخشی مدیریت کلاس، نوآوری آموزشی، عملکرد تحصیلی و دانشگاه بوعلی سینا

*کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان،

ایران

**دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران (نویسنده مسئول):

fnsasiri2002@yahoo.com

مقدمه

امروزه بیشتر کشورها به فکر رشد نظام آموزشی خود هستند و معتقدند که اساس پیشرفت و توسعه همه‌جانبه کشور و همچنین افراد، در سایه تربیت انسان‌های فکور، هدفمند و خلاق است (زارع جمال‌آبادی و همکاران ۱۳۹۶). دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی، نهادهایی هستند که در پرورش و شکوفایی دانش‌آموختگان متخصص و ماهر برای رشد و توسعه کشور نقش حیاتی ایفا می‌کنند (پوراآشتی و زمانی، ۱۳۹۶). تعلیم و تربیت فراگیران در هر نظام آموزشی در چرخه‌ای از فرایند یاددهی-یادگیری که عمدتاً در کلاس درس رخ می‌دهد، تحقق می‌یابد؛ به طوری که انتظار می‌رود بیشترین میزان یادگیری و تغییرات رفتاری در کلاس درس شکل گیرد (شیخ‌الاسلامی و همکاران، ۱۳۹۶). اداره کلاس درس همیشه از عمده‌ترین مسائل مدرسان است چون اداره و کنترل کلاس درس همواره پیش‌نیاز یک محیط یادگیری اثربخش برای دستیابی به هدف‌های آموزشی است (مرادی، ۱۳۹۲). همان‌طور که هر نظامی نیازمند نوعی مدیریت است که بدون آن نمی‌تواند به حیات خود ادامه دهد، کلاس درس هم از این قاعده مستثنا نیست و در جای خود نیازمند گونه‌ای از مدیریت است. با وجود این مدیریت است که نظام کلاسی به سوی هدف‌های تربیتی خود گام برمی‌دارد که از مدیریت این نظام به‌عنوان «مدیریت کلاس» یاد می‌شود (خدری خان‌آبادی و پورشافعی، ۱۳۹۲). مدیریت کلاس، نخستین سطح مدیریت آموزشی است و پایه سطوح بالاتر مدیریت یعنی مدیریت مدرسه، مدیریت ناحیه و مدیریت کل نظام آموزش و پرورش محسوب می‌شود و در شکل دادن به ساختار آموزش و فرایند تدریس و ساخت شخصیت و روند ذهنی، عاطفی، آموزشی و تربیتی فراگیران نقش اساسی دارد (لاسلت و اسمیت؛ ترجمه صباغیان، ۱۳۸۰). دانشجویان هر کشوری، سرمایه‌های فکری و معنوی آن کشور هستند و بررسی مسائل خاص دانشجویان، تحصیل موفق و تأمین سلامت جسمی و روانی آنها از مهم‌ترین هدف‌های برنامه‌ریزان آموزشی دولت‌هاست (به نقل از میرکمالی و همکاران، ۱۳۹۴). بر این اساس، توجه به چگونگی اداره کلاس و تدریس و ایجاد نوآوری در هنگام تدریس و آموزش از جمله عوامل تأثیرگذار بر پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانشجویان است. مطالعه در مورد شیوه‌های مؤثر مدیریت کلاس درس و متغیرهای مربوط به آن (ویژگی‌های معلم و سبک تدریس، خلاقیت و نوآوری در آموزش) می‌تواند به حمایت از شیوه

های مدیریت کلاس خوب آگاهی دهد (آپدناکرو و ندم^۱، ۲۰۰۴). محتوای آموزشی، چیزی است که از طریق اسناد موجود در دسترس همه قرار می‌گیرد، اما چگونگی تدریس مهم است. موفقیت استادان در تدریس به استفاده از شیوه‌های نوین بستگی دارد. شیوه‌های تدریس باید به گونه‌ای باشد که ذهن دانشجویان در آن فعال باشد و مدرس شرایط یادگیری را فراهم آورد و مهارت ذهنی و قابلیت‌های تفکر را تقویت کند (رحیمی مند و عباس‌پور، ۱۳۹۴، ۱۲۰).

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

دانشگاه از نهادهای اصلی جامعه است که تعلیم و تربیت و ساختن انسان مطلوب و مؤثر را به عهده دارد. اعضای هیئت علمی در دانشگاه‌ها بزرگ‌ترین نقش را در عملکرد تحصیلی، بهبود کیفیت آموزش، پژوهش و خدمات اجتماعی دانشگاه‌ها ایفا می‌کنند و بدیهی است که دانش تخصصی استادان هنگامی می‌تواند کارایی خوبی داشته باشد که با سبک‌های مناسب مدیریت کلاس مورد بهره‌برداری دانشجویان قرار گیرد (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۴، ۳۱). همچنین رشد و بالندگی هر جامعه‌ای مرهون نظام آموزشی آن است و هر سال، مبالغ کلانی از درآمدهای ملی آن کشور صرف آموزش و پرورش می‌شود (زینعلی‌پور و همکاران، ۱۳۸۸، ۱۴)؛ بنابراین، توجه به پیشرفت و عملکرد تحصیلی یادگیرندگان از ضروریات است. عملکرد تحصیلی دانشجویان یکی از شاخص‌های مهم ارزیابی نظام‌های آموزشی است. عملکرد برآیندی از توانایی‌های گوناگون افراد شامل توانایی‌های جسمی، ذهنی، عاطفی و اجتماعی آنان از یک سو و عوامل برانگیزاننده مانند علاقه، پشتکار و پاداش از سوی دیگر است. همچنین عملکرد به تنهایی می‌تواند انگیزه‌های مستقل برای عملکردهای بعدی فرد شود (واعظی و همکاران، ۱۳۹۴).

واژه عملکرد تحصیلی به جلوه‌ای از جایگاه تحصیلی فراگیر اشاره دارد که ممکن است بیانگر نمره‌ای برای یک دوره یا میانگین نمره‌های دوره‌های مختلف باشد. عملکرد تحصیلی به معنای نتیجه و ثمره تلاش فرد در فعالیت‌های آموزش رسمی است. عملکرد تحصیلی، یکی از شاخص‌های مهم در ارزشیابی آموزشی است (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۴). همچنین عملکرد تحصیلی به مجموعه رفتارهای

¹. Opendakker & Van Damme

تحصیلی در زمینه کسب معلومات و در دو بعد پیشرفت تحصیلی و پسرفت تحصیلی، اطلاق می‌شود (هاشمی و همکاران، ۱۳۹۶). به عبارتی ساده‌تر، به همه فعالیت‌ها و تلاش‌هایی که هر فرد در جهت کسب علوم و دانش و گذراندن پایه‌ها و مقاطع تحصیلی مختلف در مراکز آموزشی از خود نشان می‌دهد، عملکرد تحصیلی گفته می‌شود (هانگ^۱، ۲۰۰۵). حتی به نظر برخی صاحب‌نظران همچون یانگ می‌تواند شامل عواملی مثل فعالیت‌های کلاسی، دیدگاه فرد نسبت به جو و امور دانشگاهی، انجام تکالیف آموزشی و پژوهشی محوله، فعالیت‌های فرهنگی، امور تحصیلی و دانشگاهی و ارتقای معدل تحصیلی باشد (یانگ، ۲۰۰۷). به نظر می‌رسد از جمله عواملی که به‌طور مستقیم بر عملکرد تحصیلی تأثیرگذار است مدیریت بر کلاس درس است.

کلاس درس به‌عنوان یک نظام اجتماعی، مجموعه‌ای از نقش‌های به هم پیوسته است که به‌صورت یک کل واحد و منسجم درصدد تحقق هدف‌های آموزشی و پژوهشی است. این مجموعه دارای عناصر اساسی بی‌شماری است که مدرسان اداره‌کنندگان آن هستند و باید کارکردهای مدیریتی را با توجه به شرایط و موقعیت‌ها، بشناسند و انجام دهند (آقاحسینی، ۱۳۹۰). انتخاب هرگونه شیوه مدیریتی، به سبک تدریس و هدف‌های مدرسان بستگی دارد. مدیریت کلاس درس به‌عنوان یک استراتژی کنترل برای فعالیت‌های آموزشی و برنامه‌های آموزشی مؤثر در جهت حصول اطمینان از کیفیت آموزش‌های مربوطه در تمام سطوح دیده شده است (آزوبوئیک^۲، ۲۰۱۲). مدیریت کلاس، فرایندی چرخشی شامل طراحی پیشرفته، اجرا، ارزیابی در طول اجرا و ارزیابی نهایی است که عوامل مربوط به فراگیران و محیط آنها را در نظر می‌گیرد و موجب پیشرفت در فعالیت‌های انجام گرفته برای یادگیری و سلامت عاطفی فراگیران در کلاس می‌شود (تال^۳، ۲۰۱۰). ولفگانگ و گلیکمن^۴ (۱۹۸۰) سه سبک مدیریت آموزش، مدیریت رفتار و مدیریت افراد را برای مدیریت کلاس برشمرده‌اند. مدیریت آموزش شامل جنبه‌هایی مانند نظارت بر محیط کلاس، ساخت دهی فعالیت‌های روزانه برنامه درسی و تخصیص مواد آموزشی برای فراگیران است. مدیریت افراد به اعتقاد مدرس درباره فراگیران و تلاش‌های وی برای توسعه

---

1. Hung

2. Azubuike

3. Tal

4. Glickman & Wolfgang

روابط با فراگیران است. مدیریت رفتار ارتباط تنگاتنگی با مدیریت افراد دارد و بخش مهمی از مدیریت کلاس است. این جنبه شامل استراتژی‌های انضباطی است که به منظور جلوگیری از بدرفتاری فراگیران به کار می‌رود (به نقل از امینی و همکاران، ۱۳۹۴، ۳۹).

از سوی دیگر، نوآوری و تحول از مؤلفه‌های اساسی سازمان‌های آموزشی است و به قدری اهمیت دارد که می‌توان گفت بدون اعمال تغییر، محکوم به فنا و نابودی هستند. مرکز یادگیری گروهی شرکت فورد، نوآوری را استفاده از توانایی‌های طبیعی خلق کردن راه‌های جدید و بهتر لذت بردن از زندگی و کار کردن با یکدیگر می‌داند (بیکر^۱، ۲۰۱۴، ۴۱۲). نوآوری، فرایندی ذهنی است که به ایجاد پدیده‌ای نو می‌انجامد و این پدیده نو ممکن است یک محصول مادی یا معنوی همچون خدمت جدید یا روش جدید باشد. به عقیده دراکر، نوآوری موجب موفقیتی است که مستلزم کار سخت به طور متمرکز و هدفمند است (به نقل از ابیلی و همکاران، ۱۳۹۴). نوآوری‌ها دو مرحله دارند که کاملاً به هم وابسته و لازم و ملزوم یکدیگرند. این دو مرحله شامل خلق نوآوری (خلق ارزش) و کسب نوآوری (کسب ارزش) یا به نوعی حمایت و پشتیبانی است (بیدمشکی، ۱۳۹۲). به عقیده منطقی (۱۳۸۴) تولید، پذیرش و اجرای نوآوری‌های آموزشی، مراحل و موارد ابتکاری و خلاقیتی هستند که موجب تحول در نظام آموزشی سنتی شده و به بهینه‌سازی و ارتقای کیفی آن خواهند انجامید. نوآوری‌های آموزشی عبارت‌اند از پاسخ به تغییرات، انتظارات و تجربه‌های دانشجویان و پاسخ به دنیای اطلاعات به‌ویژه پیشرفت‌های فناوری توسط دانش‌آموختگان (کو^۲، ۲۰۰۲). نوآوری آموزشی، محصولات و فرایندهای مفیدی هستند که باعث افزایش کیفیت و نتایج حاصل از فرایند یادگیری می‌شوند (میسنن و مولدر^۳، ۲۰۱۱).

با توجه به مبانی نظری و ادبیات پژوهش، می‌توان گفت بهبود و توسعه عملکرد تحصیلی فراگیران از هدف‌های اصلی مراکز آموزشی است؛ زیرا عملکرد تحصیلی افراد اساس موفقیت و پیشرفت در هر مقطعی است. به‌ویژه موفقیت و بهبود عملکرد تحصیلی دانشجویان، نشان‌دهنده موفقیت دانشگاه‌هاست. درواقع، عملکرد تحصیلی

1. Baker

2. KOH

3. Messmann & Mulder

دانشجویان از مهم‌ترین و عینی‌ترین معیارها برای بررسی و ارزیابی کارایی و اثربخشی آموزش عالی است و تمامی تلاش‌های این نظام در واقع جامه عمل پوشاندن بدین امر تلقی می‌شود (یاری، ۱۳۹۰). تأثیرگذاری نحوه اداره کلاس و شیوه‌های تدریس بر متغیرهای گوناگون از جمله عملکرد تحصیلی دانشجویان بیشتر از آنجا آشکار می‌شود که پژوهش‌های انجام گرفته در این باره، رابطه مثبت و معنی‌دار و اثر پیش‌بینی‌کنندگی را نشان داده‌اند؛ چنانچه نتایج پژوهش‌های پیشین نیز مؤید این امر است که استفاده از سبک‌های مناسب مدیریت در رده‌ها، تأثیرات مثبتی بر عملکردهای مختلف یادگیرندگان از جمله عملکرد تحصیلی آنان داشته است؛ از جمله غیاثوندیان و همکاران (۱۳۹۶) طی پژوهشی و در طی سه مرحله جستجوی متون، ارزشیابی داده‌ها و تحلیل داده‌ها در پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف به نتیجه رسیدند که چالش‌ها و راهکارهای متعددی در خصوص مدیریت کلاس درس برای تقویت انگیزش دانشجویان وجود دارد که در سه مضمون استفاده از روش‌های نوین تدریس، بهبود محیط یادگیری و بهبود تعاملات و ارتباطات قرار داده شد و با توجه به افزایش علل بی‌انگیزگی در دانشجویان باید در جهت ارتقای مدیریت کلاس درس از سبک‌های نوین تدریس استفاده کرد. اسماعیلی و قاسم‌نژاد (۱۳۹۵) در پژوهشی نشان دادند میان مدیریت کلاس درس و انگیزش تحصیلی فراگیران رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد. یافته‌های قبادی و همکاران (۱۳۹۴) نیز نشان داد بین روش‌های مدیریت کلاس توسط معلمان با عملکرد تحصیلی فراگیران رابطه معنی‌دار وجود دارد. در پژوهش امینی (۱۳۹۴) نتایج بیانگر این بودند که استادان دانشگاه به مدیریت آموزش بیشترین توجه و به مدیریت رفتار کمترین توجه را دارند و مدیریت افراد در درجه دوم اهمیت قرار دارد. حسینی سریشی (۱۳۹۳) در بررسی رابطه سبک‌های مدیریت کلاس درس معلمان با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان به نتایج مثبت و معنی‌داری دست یافت. کوشان (۱۳۹۳) در مطالعات خود به این نتیجه دست یافت که میان سبک مدیریت کلاس درس استادان با یادگیری خودتنظیمی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. نداجی، لیتل و گه^۱ (۲۰۱۶) در پژوهش خود با عنوان «مقایسه پیشرفت تحصیلی در دانشگاه‌های دولتی و غیر دولتی» نتیجه گرفتند که دانشگاه‌های دولتی از لحاظ پیشرفت و عملکرد تحصیلی بهتر از غیر دولتی هستند.

¹. Ndaji, Little & Coe

قاویمی و همکاران^۱ (۲۰۱۶) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که دانشجویان دانشگاه‌های روزانه، عملکرد و پیشرفت تحصیلی بهتری در مقایسه با دانشگاه‌های پردیس دارند. همچنین آدیمو^۲ (۲۰۱۲) در پژوهشی به این نتیجه رسید که بین مهارت‌ها و تکنیک‌های مدیریت کلاس اثربخش معلمان با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در رابطه معنی‌دار وجود دارد. اوریم و همکاران^۳ (۲۰۰۹) ضمن تأکید بر نقش و تأثیر قابل ملاحظه مدیریت کلاس درس بر ایجاد و رشد انگیزه تحصیلی، مشارکت در فعالیت‌های درسی و افزایش سطح پیشرفت یادگیرندگان، این نکته را نیز تأیید کردند که بین باورهای معلمان و سبک و شیوه مدیریت کلاس آنها رابطه وجود دارد. از سویی امروزه نوآوری در آموزش در سرلوحه کاری معلمان و مدرسان قرار گرفته است؛ زیرا با ظهور فناوری‌های نوین و رویکردهای خلاقانه، جایگزینی شیوه‌های جدید آموزشی به جای روش‌های سنتی در آموزش در اولویت قرار دارد، ولی ابتدا باید هم موانع سر راه آن برداشته شوند و هم با فرهنگ‌سازی به اشاعه آن اقدام کرد. به‌ویژه در حوزه فرهنگ‌سازی، باید به این امر هم در حوزه فراگیران آموزش و هم معلمان و مدرسان توجه اساسی کرد. یافته‌های پاکزی و افضل‌خانی (۱۳۹۵) نشان داد که بین فرهنگ سازمانی مدرسه‌ها و گرایش به نوآوری آموزشی معلمان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. مطالعات عثمان موتلو^۴ (۲۰۱۲) نیز بیانگر این بود که فرهنگ تأثیر قوی در رشد کیفیت آموزشی در ترم‌های مختلف داشته و به‌وضوح بر جاذبه دانشگاه برای دانشجویان مؤثر بوده است. لوبینسکی^۵ (۲۰۰۱) با بررسی مقایسه‌ای بین پذیرش نوآوری‌های آموزشی در نظام آموزشی و پذیرش نوآوری در جریان سازوکارهای رقابتی موجود در بازارهای اقتصادی، نتیجه گرفت که سازوکار پذیرش نوآوری‌های آموزشی با بازار یکسان نیست به همین خاطر ضرورت حمایت دولت از طرح‌های ابتکاری آموزشی احساس می‌شود. منطقی (۱۳۸۴) نیز در پژوهش خود با عنوان بررسی نوآوری‌های آموزشی در مدرسه‌ها نشان داد که بیشترین نوآوری‌های آموزشی معلمان و افراد اجرایی - آموزشی در

1. Ghavimi et al
2. Adeyemo
3. Evrim et al
4. Osman Mutlu
5. Lubineski

شرایطی به وقوع می‌پیوندد که نوآوری آموزشی عمدتاً در گرو ابداع و ابتکار خود فرد باشد. گارسیا و روبلین^۱ (۲۰۰۸) طی پژوهشی در مورد نوآوری در آموزش عالی بیان کردند که برای حمایت از نوآوری بهتر است از راهکارهایی همچون حمایت از فرایند یادگیری و تدریس، اختصاص زمان و فضایی فراتر از کلاس درس، قرار دادن دانشجویان در محیط یادگیری فعال و مستقل، گسترش فرصت‌ها برای همکاری از طریق استفاده از ابزارهای تسهیل و تبادل گفتگو، گسترش فرصت‌ها برای بازخوردهای فردی و مشترک فراتر از کلاس درس، بهره جستن. همچنین گوارینو و چمبرز^۲ (۲۰۰۱) نشان دادند که استفاده از نوآوری‌های آموزشی در افزایش یادگیری فراگیرانی که دارای ناتوانایی‌های یادگیری بودند تأثیر مثبت و معنی‌داری داشته است. رحیمی‌مند و عباس‌پور (۱۳۹۴) در پژوهشی دریافتند دانشجویانی که به شیوه‌های جدید و نوین آموزش دیدند پیشرفت تحصیلی و خلاقیت بالاتری از خود نشان دادند. کارشکی و همکاران (۱۳۹۳) نیز در پژوهشی نتیجه گرفتند معلمانی که از شیوه‌های نوین آموزش و تدریس استفاده کردند بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذار بودند.

یافته‌های این مطالعات و پژوهش‌های دیگر، همگی مبین این نکته است که اگرچه در زمینه تأثیر مدیریت کلاس درس و عوامل دیگر، پژوهش‌های زیادی به عمل آمده است، ولی بازاندیشی در مسئله چگونگی اداره کلاس درس به‌وسیله استادان و داشتن روحیه نوآوری در آموزش با توجه به شرایط و موقعیت‌های مختلف زمانی و مکانی ضرورت ویژه دارد. دیگر اینکه کم‌توجهی برخی استادان و مسئولان به آشنایی با روش‌ها و فنون پیشرفته تدریس موجب کاهش بازده و اثربخشی تحصیلی دانشجویان شده است. همچنین این سه متغیر با یکدیگر کمتر مطالعه و بررسی شده است و این امر خود خلأ پژوهشی ایجاد می‌کند. شایان ذکر است که ازجمله هدف‌های نظام آموزشی هر کشوری به‌ویژه دانشگاه‌ها، پرورش و تربیت دانش‌آموختگانی با ویژگی‌های شایسته و درخور سازمان‌ها و جامعه است که ازجمله آنها توانمندی، مهارت و تخصص است؛ بنابراین به‌منظور تحقق این هدف‌ها پیگیری عملکرد دانشجویان در دوران تحصیل، ضروری بوده و لازم است تا عوامل تأثیرگذار بر این

1. Garcia & Roblin

2. Guarino & Chambers

امر مهم شناسایی شود و از این راه به تحقق هدف‌های نظام آموزش عالی کمک شود. نتایج این پژوهش می‌تواند به آموزش عالی و استادان دانشگاه‌ها در زمینه یادگیری موفقیت‌آمیز، چگونگی مدیریت کلاس، برنامه‌ریزی درست در کلاس، تقویت تدریس موفق، کمک به یادگیری معنی‌دار دانشجویان، تغییر و نوآوری مفاهیم و اصطلاحات علمی و بهبود شیوه‌های تدریس فعال کمک کند. با توجه به این امر مهم، پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه این متغیرها درصدد پاسخگویی علمی به این پرسش اصلی است که آیا بین اثربخشی مدیریت کلاس و نوآوری آموزشی مدرسان با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا رابطه وجود دارد؟ برای پاسخ به این پرسش و با توجه به هدف‌های پژوهش فرضیه‌های زیر مطرح شد:

- ۱- بین مدیریت کلاس درس و هر یک از ابعاد آن با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا رابطه وجود دارد.
- ۲- بین نوآوری آموزشی و ابعاد آن با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا رابطه وجود دارد.
- ۳- هر یک از ابعاد مدیریت کلاس درس و نوآوری آموزشی استادان توان پیش بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان را دارند.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر، توصیفی-پیمایشی از نوع پژوهش‌های همبستگی است. جامعه آماری شامل دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا به حجم ۱۰۴۹۱ نفر بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم ۳۸۴ نفر (۱۵۷ پسر و ۲۲۷ دختر) انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌های پژوهش پرسشنامه به شرح زیر بود: الف- پرسشنامه مدیریت کلاس درس که از پرسشنامه پژوهش کوشان (۱۳۹۳) اقتباس شد. این پرسشنامه شامل سه مؤلفه و ۲۵ گویه عبارت از؛ بعد مدیریت آموزش (پرسش‌های ۱-۱۳) بعد مدیریت افراد (پرسش‌های ۱۴-۲۰) و بعد مدیریت رفتار (پرسش‌های ۲۱-۲۵) در مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت (هرگز، ۱، بندرت، ۲، تا اندازه‌ای، ۳، معمولاً، ۴، همیشه، ۵) است. پایایی این پرسشنامه ۰/۸۴ به دست آمد؛ ب- پرسشنامه نوآوری آموزشی که برای سنجش این متغیر با اقتباس از پرسشنامه سنجش نوآوری آموزشی جبرئیل‌زاد فرد، (۱۳۹۱) بهره گرفته شد. این پرسشنامه ۴ بعد دارد که در پژوهش حاضر ابعاد ویژگی‌های روش‌های نوین تدریس، ویژگی انگیزه نوآوری و

ویژگی‌های شخصیتی در مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت (خیلی کم ۱، کم ۲، متوسط ۳، زیاد ۴ و خیلی زیاد ۵) سنجیده شد. پایایی این پرسشنامه $\alpha = 0.78$ به دست آمد؛ ج- پرسشنامه عملکرد تحصیلی (در تاج، ۱۳۸۳) دارای ۴۸ پرسش و هدف آن ارزیابی عملکرد تحصیلی از حوزه‌های مختلف (خودکارآمدی، تأثیرات هیجانی، برنامه‌ریزی، فقدان کنترل پیامد، انگیزش) است. نمره‌گذاری پرسشنامه به صورت طیف لیکرت ۵ نقطه‌ای بوده و امتیاز مربوط به هر گزینه هیچ ۱، کم ۲، تا حدی ۳، زیاد ۴ و خیلی زیاد ۵ است. البته این شیوه نمره‌گذاری در مورد پرسش‌های ۸، ۲۳، ۲۶ و ۳۳ معکوس است. پایایی این پرسشنامه $\alpha = 0.83$ به دست آمد. روایی پرسشنامه‌ها با استفاده از روایی محتوایی و صوری، و پایایی آن نیز از طریق ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS16 تجزیه و تحلیل شدند. همچنین از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره هم‌زمان بهره گرفته شد.

یافته‌های پژوهش

فرضیه ۱- ارزیابی رابطه مدیریت کلاس درس و ابعاد آن با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا

جدول (۱) بررسی رابطه مدیریت کلاس و ابعاد آن با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه

بوعلی سینا

سطح معنی‌داری	ضریب همبستگی	تعداد	رابطه متغیرها	
			عملکرد تحصیلی دانشجویان	مدیریت کلاس
**۰/۰۰۰۱	۰/۲۲۹	۳۸۴	عملکرد تحصیلی دانشجویان	مدیریت کلاس
۰/۰۰۰۱	۰/۲۴۱	۳۸۴		مدیریت آموزش
۰/۰۰۰۱	۰/۲۱۳	۳۸۴		مدیریت افراد
۰/۰۰۵	۰/۱۴۳	۳۸۴		مدیریت رفتار

* در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است. ** در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است.

بر اساس نتایج جدول (۱) بین کیفیت مدیریت کلاس درس و عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا در سطح ۰/۰۱ رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد ($t = 0.229$ و $p = 0.0001$). بنابراین با ۹۹٪ اطمینان می‌توان گفت که با افزایش کیفیت

مدیریت کلاس توسط مدرسان، میزان عملکرد تحصیلی دانشجویان افزایش یافته و بهتر می‌شود و بالعکس. همچنین بین ابعاد مدیریت آموزش ($p=0/0001$ و $r=0/241$) مدیریت افراد ($p=0/0001$ و $r=0/213$) و مدیریت رفتار ($p=0/0005$ و $r=0/143$) مدرسان دانشگاه بوعلی سینا با عملکرد تحصیلی دانشجویان این دانشگاه در سطح $0/01$ رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد؛ بنابراین با 99% اطمینان می‌توان گفت که با افزایش کیفیت در هر یک از ابعاد مدیریت آموزش، مدیریت افراد و مدیریت رفتار توسط مدرسان، میزان عملکرد تحصیلی دانشجویان افزایش یافته و بهتر می‌شود. فرضیه ۲- ارزیابی رابطه نوآوری آموزشی و ابعاد آن با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا

جدول (۲) بررسی رابطه نوآوری آموزشی و ابعاد آن با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه

بوعلی سینا

رابطه متغیرها	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
عملکرد تحصیلی دانشجویان	۳۸۴	۰/۱۷۷	**۰/۰۰۱
	۳۸۴	۰/۱۲۰	*۰/۰۱۹
	۳۸۴	۰/۱۴۴	**۰/۰۰۵
	۳۸۴	۰/۱۳۹	**۰/۰۰۷

* در سطح $0/05$ معنی‌دار است. ** در سطح $0/01$ معنی‌دار است.

بر اساس نتایج جدول (۲) بین نوآوری آموزشی و عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا ($p=0/0001$ و $r=0/177$) در سطح $0/01$ رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. پس با افزایش نوآوری‌های آموزشی مدرسان دانشگاه بوعلی سینا، میزان عملکرد تحصیلی دانشجویان بهبود می‌یابد. همچنین بین ابعاد انگیزه نوآوری ($p=0/0005$ و $r=0/144$) و ویژگی‌های شخصیتی ($p=0/0007$ و $r=0/139$) مدرسان با عملکرد تحصیلی دانشجویان این دانشگاه در سطح $0/01$ رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد؛ بین بعد روش‌های نوین تدریس ($p=0/019$ و $r=0/120$) مدرسان با عملکرد تحصیلی دانشجویان نیز در سطح $0/05$ رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد؛

بنابراین با افزایش هر سه مؤلفه از نوآوری آموزشی مدرسان، میزان عملکرد تحصیلی دانشجویان افزایش می‌یابد.

فرضیه ۳- هر یک از ابعاد مدیریت کلاس درس و نوآوری آموزشی استادان دانشگاه بوعلی سینا توان پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان را دارند.

الف- پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان از طریق مؤلفه‌های مدیریت کلاس مدرسان

جدول (۳) رگرسیون چندمتغیره هم‌زمان بین ابعاد مدیریت کلاس مدرسان و عملکرد تحصیلی

دانشجویان

شاخص‌ها	مجموع مجذورات SS	درجه آزادی df	میانگین مجذورات	آماره F	سطح معنی داری	ضریب همبستگی (R)	ضریب تعیین R^2	ضریب تعیین اصلاح شده R^2	دوربین واتسون
رگرسیون	۳/۶۰۲	۳	۱/۲۰۱	۸/۳۶	۰/۰۰۰۱	۰/۲۴۹	۰/۰۶۲	۰/۰۵۵	۱/۹۹
باقیمانده	۵۴/۵۶۳	۳۸۰	۰/۱۴۴						
کل	۵۸/۱۶۴	۳۸۳							

جدول (۴) نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره هم‌زمان برای پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان

بر اساس مؤلفه‌های مدیریت کلاس

مفروضه‌های هم‌خطی		سطح معنی‌داری	T	ضرایب استاندارد	ضرایب غیراستاندارد		
				Beta	میانگین خطای استاندارد	B	
تورم واریانس VIF	تولرنس Tolerance						
		۰/۰۰۰۱	۱۹/۰۱		۰/۱۲۶	۲/۳۸۷	مقدار ثابت
۲/۰۴۰	۰/۴۹۰	۰/۰۱۲	۲/۵۱	۰/۱۷۸	۰/۰۵۳	۰/۱۳۴	مدیریت آموزش
۲/۱۳۷	۰/۴۶۸	۰/۲۳۴	۱/۱۹	۰/۰۸۷	۰/۰۴۷	۰/۰۵۶	مدیریت افراد
۱/۴۹۵	۰/۶۶۹	۰/۹۴۱	۰/۰۷۴	۰/۰۰۴	۰/۰۳۵	۰/۰۰۳	مدیریت رفتار

بر اساس اطلاعات جدول‌های (۳ و ۴) مفروضه‌های استفاده از رگرسیون برقرار است؛ زیرا مقدار F مشاهده شده در رگرسیون در سطح $۰/۰۱$ معنی‌دار بوده ($p < ۰/۰۱$). بنابراین می‌توان گفت معادله رگرسیون قابل تعمیم به کل جامعه آماری است. همچنین مقدار آزمون دوربین واتسون (در بازه $۱/۵$ تا $۲/۵$) به دست آمد که استقلال خطاها را نشان می‌دهد و بر اساس شاخص‌های هم‌خطی بودن (تولرنس و تورم واریانس (VIF))؛ بین متغیرهای پیش‌بین هم‌خطی وجود نداشته و نتایج حاصل از مدل رگرسیون قابل اتکا است. شرط نرمال بودن متغیرها نیز برقرار است بنابراین شرایط استفاده از رگرسیون برقرار است. برای پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس ابعاد مدیریت کلاس مدرسان و همچنین مقایسه شدت ابعاد مدیریت کلاس بر عملکرد تحصیلی از تحلیل رگرسیون چندمتغیره هم‌زمان استفاده می‌شود.

با توجه به مقدار R^2 تعدیل شده، ابعاد مدیریت کلاس مدرسان، مجموعاً $۵/۵$ درصد از واریانس نمره‌های عملکرد تحصیلی دانشجویان را تبیین می‌کنند. به عبارت

جدول (۶) نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره هم‌زمان برای پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان بر اساس مؤلفه‌های نوآوری آموزشی

مفروضه‌های هم‌خطی		سطح معنی‌داری	t	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد	
تورم واریانس VIF	تولرنس Tolerance			Beta	میانگین خطای استاندارد		
		۰/۰۰۰۱	۱۱/۴۹		۰/۱۹۷	۲/۲۲۶	مقدار ثابت
۱/۳۹۷	۰/۷۱۶	۰/۶۶۹	۰/۴۲۷	۰/۰۲۵	۰/۰۳۴	۰/۰۱۵	روش‌های نوین تدریس
۱/۲۲۹	۰/۸۱۳	۰/۰۲۹	۲/۱۹	۰/۱۲۳	۰/۰۵۷	۰/۱۲۵	انگیزه نوآوری
۱/۱۵۱	۰/۸۶۸	۰/۰۲۹	۲/۱۹	۰/۱۱۹	۰/۰۴۳	۰/۰۹۳	ویژگی‌های شخصیتی

بر اساس اطلاعات جدول‌های (۵ و ۶)، مفروضه‌های استفاده از رگرسیون برقرار است؛ زیرا مقدار F مشاهده شده در رگرسیون در سطح $۰/۰۱$ معنی‌دار بوده ($p < ۰/۰۱$). بنابراین می‌توان گفت معادله رگرسیون قابل تعمیم به کل جامعه آماری است. همچنین مقدار آزمون دوربین واتسون (در بازه $۱/۵$ تا $۲/۵$) به دست آمد که استقلال خطاها را نشان می‌دهد و بر اساس شاخص‌های هم‌خطی بودن (تولرنس و تورم واریانس (VIF))؛ بین متغیرهای پیش‌بین هم‌خطی وجود نداشته و نتایج حاصل از مدل رگرسیون قابل اتکا است. شرط نرمال بودن متغیرها نیز برقرار است. بنابراین شرایط استفاده از رگرسیون برقرار است.

برای پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس ابعاد نوآوری آموزشی استادان و همچنین مقایسه شدت ابعاد نوآوری آموزشی بر عملکرد تحصیلی از تحلیل رگرسیون چندمتغیره هم‌زمان استفاده شده است. با توجه به مقدار R^2 تعدیل شده، ابعاد نوآوری آموزشی مدرسان، در مجموع ۳ درصد از واریانس نمره‌های عملکرد تحصیلی دانشجویان را تبیین می‌کنند. به عبارت دیگر، تنها ۳ درصد از تغییرات عملکرد

تحصیلی دانشجویان، ناشی از ابعاد نوآوری آموزشی مدرسان است. به منظور شناسایی و مقایسه شدت و جهت تأثیر ابعاد نوآوری آموزشی استادان، ضرایب بتا نیز محاسبه شده است. با توجه به مقادیر Beta و سطح معنی داری مقادیر t در جدول (۶)، ابعاد انگیزه نوآوری و ویژگی‌های شخصیتی مدرسان بر عملکرد تحصیلی دانشجویان تأثیر داشته و وارد مدل رگرسیون شدند (بعد روش‌های نوین تدریس تأثیر چندانی بر عملکرد تحصیلی نداشته و از مدل حذف شده است). بنابراین ابعاد انگیزه نوآوری و ویژگی‌های شخصیتی مدرسان توانایی پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان را دارند. تأثیر بعد انگیزه نوآوری مثبت و به اندازه ۰/۱۲۳ و تأثیر بعد ویژگی‌های شخصیتی نیز مثبت و به اندازه ۰/۱۱۹ است. با توجه به اینکه سطح معنی داری مقدار t به دست آمده کمتر از ۰/۰۵ است، این ابعاد سهم معنی داری در پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان دارند. ضرایب متغیرهای مؤثر در مدل، یعنی مدل نهایی عبارت است از:

$$۲/۲۲۶ + (\text{ویژگی‌های شخصیتی مدرسان}) / ۱۱۹ + (\text{انگیزه نوآوری مدرسان}) / ۱۲۳ = \text{عملکرد تحصیلی}$$

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از اجرای این پژوهش، بررسی رابطه اثربخشی مدیریت کلاس درس و نوآوری آموزشی مدرسان با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا بود. بررسی مبانی نظری و پیشینه پژوهش نشان‌دهنده آن است که عملکرد تحصیلی از دیرباز مورد توجه دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت بوده و از هدف‌های مهم نظام آموزشی است. همه سعی دارند تا عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی یادگیرندگان را پیدا کرده و آن را در محیط آموزشی به کار ببرند. بر این اساس، فرضیه اول پژوهش مربوط به بررسی رابطه مدیریت کلاس درس و ابعاد آن با عملکرد تحصیلی دانشجویان بوده و یافته‌های آن نشان داد که بین مدیریت کلاس درس و هر یک از ابعاد آن با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا در سطح ۰/۰۱ رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. این یافته، نتایج گذشته را تأیید کرده و با نتایج پژوهش‌های اسماعیلی و قاسم‌نژاد (۱۳۹۵) مبنی بر رابطه مدیریت کلاس درس و انگیزش تحصیلی فراگیران؛ یافته‌های قبادی و همکاران (۱۳۹۴) در زمینه رابطه روش‌های مدیریت کلاس توسط معلمان با عملکرد تحصیلی فراگیران؛ پژوهش امینی (۱۳۹۴) مبنی بر بیشترین توجه استادان دانشگاه به مدیریت آموزش و کمترین توجه به مدیریت رفتار؛ با نتایج

پژوهش حسینی سریشی (۱۳۹۳) در زمینه رابطه سبک‌های مدیریت کلاس درس معلمان با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان؛ همچنین با نتایج مطالعات کوشان (۱۳۹۳) در مورد رابطه سبک مدیریت کلاس درس استادان با یادگیری خودتنظیمی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان؛ و نتایج پژوهش صمدی و همکاران (۱۳۸۷) در مورد وجود همبستگی مثبت و معنی‌داری بین هر کدام از کارکردهای مدیریت کلاس درس با جو یادگیری؛ و نهایتاً با یافته‌های پژوهش آدیمو (۲۰۱۲) مبنی بر رابطه مهارت‌ها و تکنیک‌های مدیریت کلاس اثربخش معلمان با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، همسویی دارد. از تمامی این نتایج می‌توان چنین استنباط کرد که مدیریت اثربخش و کارآمد بر کلاس‌های درس، از عوامل اساسی و مؤثر بر ایجاد انگیزه یادگیری و آموزش‌های سودمند و درنهایت، عملکرد تحصیلی مثبت و رضایت‌بخش دانشجویان است. از آنجایی که نظام مدیریتی و آموزشی دانشگاه‌ها به‌طور معمول متمرکز است، برنامه درسی و طرح درس در ابتدای ترم به استادان ارائه می‌شود که باید از آن پیروی کنند و استادان به‌طور کامل خودشان مسئولیت کامل تدریس و آموزش را بر عهده می‌گیرند. دیگر اینکه استادان بیشتر به علم و مطالب درسی علاقه‌مند هستند و به سبب اطلاعات علمی وسیعی که دارند، می‌توانند شاگردان را به سوی خود جلب کنند. تأثیری که استادان درس‌نگر علمی دارند، تعلیمی است نه تربیتی؛ این استادان بیشترین تلاش خود را به مدیریت آموزش اختصاص می‌دهند تا مدیریت افراد، کمتر به علائق و نیاز دانشجویان توجه می‌کنند و اگر ارتباط مطلوب با شاگردان داشته باشند، می‌توانند در مدیریت کلاس خود موفق شوند (امینی و همکاران، ۱۳۹۴). مدیریت کلاس درس به مفهوم ایجاد زمینه لازم برای تحقق یادگیری است و بر این اساس می‌توان گفت که مهارت‌های مدیریت کلاس درس، زیربنای موفقیت در تدریس و موفقیت تحصیلی دانشجویان است.

نتایج فرضیه دوم نشان داد؛ بین نوآوری آموزشی مدرسان و ابعاد آن با عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. پژوهشی عیناً در خصوص بررسی رابطه نوآوری آموزشی استادان و متغیرهای دیگر یافت نشد ولی نتایج مطالعات لوبینسکی (۲۰۰۱) در زمینه پذیرش نوآوری‌های آموزشی؛ منطقی (۱۳۸۴) در مورد بررسی نوآوری‌های آموزشی مدرسه‌ها؛ کارشکی و همکاران (۱۳۹۳) در مورد تأثیرگذاری استفاده معلمان از شیوه‌های نوین و جدید آموزش بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان؛ گوارینو و چمبرز (۲۰۰۱) در زمینه تأثیر استفاده از نوآوری

های آموزشی در افزایش یادگیری فراگیران، همگی به‌طور تلویحی مؤید این نتیجه هستند که معلومات و دانش مدرسان و معلمان در زمینه محتوا و تخصص درس‌ها از یک سو، و شیوه‌های نوین آموزشی و نحوه اجرای فرایند یاددهی و یادگیری همراه با خلاقیت و نوآوری از سوی دیگر، سبب رشد و شکوفایی استعدادها و پیشرفت و عملکرد مثبت تحصیلی فراگیران می‌شود. در واقع، تعلیم‌دهندگان با استفاده از نوآوری در آموزش‌های خود و با ایجاد موقعیت‌های پویا و برانگیزاننده در یادگیری، به فراگیران کمک می‌کنند تا در پیشرفت و عملکرد تحصیلی خود موفق‌تر عمل کنند. با وجود فناوری‌های آموزشی در عصر حاضر، مدرسان با بهره‌گیری از آن به یکی از مسیرهای اصلی ورود به نوآوری‌های آموزشی دسترسی دارند که می‌توانند با بهره‌گیری از آن به فراگیران کمک کنند تا در جریان آموزش فعال‌تر باشند و با دقت نظر، علاقه‌مندی و مسئولیت‌پذیری در امر یادگیری، انگیزه و عملکرد تحصیلی خود را افزایش دهند. نتایج بعدی فرضیه‌های این پژوهش نشان داد؛ از بین ابعاد متغیر مدیریت کلاس درس تنها بعد مدیریت آموزش، توانایی پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان را داشته است و از بین ابعاد نوآوری آموزشی، انگیزه نوآوری و ویژگی‌های شخصیتی مدرسان بر عملکرد تحصیلی دانشجویان تأثیر داشته و قدرت پیش‌بینی کنندگی آن را دارند. این یافته‌ها نیز با نتایج به دست آمده از پژوهش‌های اسماعیلی و قاسم‌نژاد (۱۳۹۵)، قبادی و همکاران (۱۳۹۴)، کوشان (۱۳۹۳)، آدیمو (۲۰۱۲)، منطقی (۱۳۸۴) و گوارینو و چمبرز (۲۰۰۱) همخوانی داشته و آنها را تأیید می‌کنند. به‌طور کلی، بر اساس یافته‌های این پژوهش و در تبیین کلی ارتباط اثربخشی مدیریت کلاس درس و نوآوری آموزشی مدرسان با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا می‌توان نتیجه گرفت؛ برخورداری مدرسان جامعه مورد مطالعه از سبک‌های مناسب مدیریت کلاس درس با توجه به موقعیت‌ها و شرایط خاص مکانی و زمانی و همچنین دانشجویان و درس‌های مورد نظر، زمینه لازم را برای موفقیت در عملکرد تحصیلی دانشجویان فراهم می‌آورد. در واقع، برخورداری این استادان از ویژگی‌های مطلوب مدیریتی و رهبری در کلاس درس به‌طور ویژه و مؤثر، به افزایش پیشرفت و نهایتاً عملکرد مطلوب تحصیلی دانشجویان منجر می‌شود.

با توجه به نتایج فرضیه اول، پیشنهاد می‌شود که مدرسان با برقراری و رعایت قوانین و مقررات، نظم و انضباط و تعامل صحیح موجب بهبود عملکرد تحصیلی دانشجویان شوند. همچنین پس از گذشت چند جلسه از تشکیل رده‌ها، یک وضعیت

سنجی از مدیریت کلاس درس خود به عمل آورند تا اگر ضعفی بود در صدد رفع آن برآیند و بر عملکرد تحصیلی دانشجویان تأثیرگذار باشند. بر اساس نتایج فرضیه دوم پژوهش که نشان داد بین نوآوری آموزشی مدرسان با عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه وجود دارد پیشنهاد می‌شود استادان برای ارائه نوآوری آموزشی به تغییر محتوای کتاب‌های درسی با توجه به روش‌های فعال تدریس و ارائه محتوا بر اساس تفکر خلاق اقدام کنند و از شیوه‌های فناورانه در تدریس آن بهره بگیرند و با به‌کارگیری ابزار و روش‌های نوین تدریس و ایجاد انگیزه و تشویق دانشجویان به خلاقیت و کاربست مفاهیم آموخته شده در کلاس‌های درس در شرایط عملی و تشویق روحیه کارآفرینی، آنها را به دانشجویانی مبدع و کارآفرین تبدیل کنند. با توجه به نتایج فرضیه سوم که نشان داد مؤلفه‌های مدیریت کلاس و نوآوری آموزشی مدرسان دانشگاه بوعلی سینا می‌توانند عملکرد تحصیلی دانشجویان را پیش‌بینی کنند پیشنهاد می‌شود مدرسان، مدیریت کلاس را معادل مفاهیم انضباطی یا تدریس صرف نبینند و معیارهای موفقیت را در هر کار آموزشی، موفقیت دانشجویان آن کلاس و افزایش عملکرد تحصیلی آنان بدانند. پس باید محیط کلاس به محیطی جذاب و مثبت تبدیل شد تا در عملکرد آنان مؤثر باشد. از آنجایی که تنها بعد مدیریت آموزش، توانایی پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان را دارد پیشنهاد می‌شود استادان در جهت بهبود و توسعه مدیریت و اداره کلاس درس به‌ویژه در زمینه تدریس و شیوه‌های نوین آن تلاش کنند. همچنین بر پایه پیشنهادها پیشین، ابتدا استادان به دانش‌کاربردی و عملی روش‌های نوین تدریس دست یابند و سپس در کلاس‌های خود به اجرای شیوه‌های جدید و هماهنگ با فناوری امروزی عمل کنند؛ زیرا جذابیت آن موجب انگیزه یادگیری و درنهایت افزایش عملکرد تحصیلی می‌شود.

برای پژوهش‌های آینده به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود تا در مورد تأثیر سبک‌های مدیریت کلاس درس بر متغیرهای دیگری که دانشجویان با آن درگیرند، پژوهش کنند. همچنین با برگزاری کارگاه‌ها و کلاس‌های آموزشی، استادان به‌ویژه مدرسان تازه‌کار را با شیوه‌های اداره کلاس درس آشنا کنند. پیشنهاد می‌شود با استفاده از دیگر روش‌های پژوهش همچون اجرای آزمایشی و در شرایط کنترل شده به تبیین تأثیرگذاری متغیر مستقل پژوهش حاضر (مدیریت کلاس درس و نوآوری آموزشی استادان) بر دیگر عناصر و عوامل مرتبط با دانشجویان اقدام شود. در پایان، پیشنهاد

می‌شود پژوهشگران برای تعمیم‌پذیری بیشتر نتایج این پژوهش، آن را در مقاطع و دانشگاه‌های دیگر و با سایر متغیرهای نزدیک، مطالعه و بررسی کنند.

منابع

- آقاحسینی، تقی (۱۳۹۰). نظری به ضرورت و اهمیت بررسی مدیریت کلاس درس. فصلنامه آموزه، ۲۷، ۴۳-۳۷.
- ایلی، خدایار؛ مزاری، ابراهیم؛ خباره، کبری و ملکی، معصومه (۱۳۹۴). تبیین نقش سرمایه‌های انسانی کارکنان مراکز آموزش عالی در گرایش به نوآوری سازمانی آنان. فصلنامه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، ۶ (۱)، ۶۳ - ۷۴.
- اسماعیلی، علی‌اصغر و قاسم‌نژاد، زهره (۱۳۹۵). بررسی تأثیر نحوه مدیریت کلاس درس بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان. مجله علوم انسانی اسلامی، ۴ (۴۱)، ۲۳۴-۲۴۵.
- امینی، محمد؛ رحیمی، حمید و غلامیان برزکی، زهرا (۱۳۹۴). بررسی سبک‌های مدیریت کلاس درس اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی کاشان. گام‌های توسعه در آموزش پزشکی، ۱۲ (۱)، ۳۷ - ۴۸.
- باصری، شکوفه (۱۳۹۱). مدیریت کلاس درس، مرکز یادگیری سایت تبیان.
- بیدمشکی‌پور، مریم (۱۳۹۲). مدیریت استراتژیک دانش نوآوری و عملکرد. روزنامه دنیای اقتصاد، ۲۱، ۳۰.
- پازکی، مونس و افضل‌خانی، مریم (۱۳۹۵). بررسی رابطه فرهنگ سازمانی مدارس با گرایش به نوآوری آموزشی معلمان. فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی، ۱۰ (۳)، ۲۹-۴۹.
- جبرئیل‌زاد فرد، زینب (۱۳۹۱). بررسی نقش تسهیم دانش معلمان در نوآوری آموزشی مدارس ابتدایی شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی تهران.
- حسینی سریشی، حلیمه (۱۳۹۳). بررسی رابطه سبک‌های مدیریت کلاس درس معلمان با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مدارس ابتدایی شهرکردکوی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات گلستان، گروه مدیریت آموزشی.
- درتاج، فریبرز (۱۳۸۳). بررسی تأثیر شبیه‌سازی ذهنی فرآیندی و برآیندی در بهبود عملکرد تحصیلی دانشجویان، ساخت و هنجاریابی آزمون عملکرد تحصیلی. رساله دکتری، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.

رحیمی‌مند، مریم و عباس‌پور، عباس (۱۳۹۴). تأثیر شیوه‌های جدید آموزش بر خلاقیت و پیشرفت تحصیلی دانشجویان. *فصلنامه ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی*، ۴ (۴)، ۱۱۹-۱۴۲.

رحیمی، حمید؛ شکاری، عباس و حسینیان، بنت‌الهدی سادات (۱۳۹۴). تأثیر مهارت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات بر میزان کارآفرینی، خودکارآمدی و عملکرد تحصیلی دانشجویان. *فصلنامه فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی*، ۶ (۲)، ۸۵-۱۰۸.

زینعلی پور، حسین؛ زارعی، اقبال و زندی‌نیا، زهره (۱۳۸۸). خودکارآمدی عمومی و تحصیلی دانش‌آموزان و ارتباط آن با عملکرد تحصیلی. *پژوهشنامه مطالعات روان‌شناسی تربیتی*، ۹ (۳)، ۲۸-۱۳.

ساجدی، رقیه و شفیع‌زاده، حمید (۱۳۹۵). تبیین ارتباط بین راهبردهای یادگیری و انگیزه پیشرفت با عملکرد تحصیلی دانشجویان. *فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی*، ۱۰ (۴)، ۷۵-۹۱.

سعیدی، زهرا و فرحبخش، کیومرث (۱۳۹۵). رابطه کیفیت زندگی، سبک زندگی، عملکرد تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان پزشکی. *راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، ۹ (۳)، ۱۷۶-۱۸۵.

صفوی، امان‌الله (۱۳۷۹). حرفه معلمی، مدیریت کلاس درس. *مجله رشد تکنولوژی آموزشی*، ۱۶ (۳)، آبان ماه ۷۹.

صمدی، پروین؛ رجایی‌پور، سعید؛ آقاحسینی، تقی و قلاوندی، حسن (۱۳۸۷). تبیین جو یادگیری اثربخش بر اساس مؤلفه‌های مدیریت کلاس در مدارس راهنمایی شهر ارومیه. *اندیشه‌های نوین تربیتی*، ۴ (۲۱)، ۱۵۵-۱۷۶.

فردانش، هاشم و وحدانی اسدی، محمدرضا (۱۳۹۳). شرایط تسهیلگر کاربرد و نهادینه‌سازی نوآوری‌های آموزشی: مطالعه موردی ارزشیابی کیفی، توصیفی در آموزش ابتدایی. *پژوهشنامه تربیتی*، ۹ (۳۸)، ۱۴۱-۱۶۲.

قبادی، سمانه؛ بستان، نبی؛ قبادی، زینب و حسینی، سیدعلی (۱۳۹۴). بررسی نحوه مدیریت کلاس درس چندپایه مدارس ابتدایی شهرستان دلفان و تأثیر آن بر روی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان. *کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران*.

- غیاثوندیان، شهرزاد؛ ورعی، شکوه؛ یادگاری، محمدعلی؛ پوررحیمی، اکبر و آقاجانلو، علی (۱۳۹۶). مدیریت کلاس درس برای آموزش دانشجویان بی‌انگیزه. *مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی یزد*، ۱۲(۱)، ۱۳-۲۶.
- کارشکی، حسین؛ مؤمن، حسین و عزیزی‌فرد، طاهره (۱۳۹۳). نقش آگاهی معلمان از روش‌های نوین تدریس و انگیزش شغلی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. *اولین کنفرانس سراسری توسعه پایدار در علوم تربیتی روان‌شناسی*.
- کوشان، زهرا (۱۳۹۳). *بررسی رابطه سبک مدیریت کلاس اساتید با یادگیری خودتنظیمی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی شهر کرمان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید باهنر کرمان. دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- لاسلت، رابرت و اسمیت، کالین (۱۳۸۰). *مدیریت کارآمد در کلاس درس*؛ ترجمه زهرا صباغیان. تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- منطقی، مرتضی (۱۳۸۴). *بررسی نوآوری‌های آموزشی در مدارس*. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، ۴(۱۲)، ۳۵-۵۷.
- میرکمالی، محمد؛ خباره، کبری؛ مزاری، ابراهیم و فرهادی امجد، فرهاد (۱۳۹۴). نقش سلامت روان بر عملکرد تحصیلی دانشجویان، با میانجیگری انگیزش پیشرفت تحصیلی. *دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*، ۱۶(۶۰)، ۱۰۹-۱۰۱.
- واعظی، مظفرالدین؛ مزاری، ابراهیم؛ خباره، کبری و شالباف، عذرا (۱۳۹۴). تحلیل عاملی استراتژی‌های خود رهبری و رابطه آنها با عملکرد تحصیلی دانشجویان. *رویکردهای نوین آموزشی*، ۱۰(۲)، پی‌اپی ۲۰-۱.
- هاشمی نصرت‌آباد، تورج؛ بیرامی، منصور؛ واحدی، شهرام و بیرامی، ناصر (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش راهبردهای کمک‌خواهی در بهبود نشانه‌های استرس تحصیلی، عملکرد و انگیزش تحصیلی با تعدیل‌گری سبک‌های اسنادی در دانش‌آموزان. *دوفصلنامه راهبردهای شناختی در یادگیری*، ۵(۸)، ۱۳۹-۱۵۸.
- یاری، علی‌محمد (۱۳۹۰). *بررسی روند تأثیر همانندی شیوه‌های فرزندپروری و روابط بین فردی از طریق ایجاد رضایت در زندگی والدین بر عملکرد تحصیلی فرزندان و دانش‌آموزان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته مشاوره شغلی.

- Adeyemo, S. A. (2012). The relationship between effective classroom management and students' academic achievement. *European Journal of Educational Studies*, 4 (3), 367-381.
- Azubuike P. Idu (2012). Classroom Management as a Control Strategy for Promoting Quality Education in Nigeria. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 3 (16), 174- 179.
- Baker, Thomas (2014). The Essential Elements of Innovation. *Journal of Being Competitive*, 18 (3), 408-452.
- Evrin, E. A.; Gokce, K. & Enisa, M. (2009). Exploring the relationship between teacher beliefs and styles on classroom management in relation to actual teaching practices: a case study. *Procardia- Social & Behavioral Sciences*, 1 (1), 819-828.
- Garcia Leonor Marga; Roblin, Natalie Pareja. (2008). Innovation, research and professional development in higher education: Learning from our own experience, *Teaching and Teacher Education*: 24,104-116.
- Ghavimi, M.; Ghoreishzadeh, A.; Ghasemi, N.; Eslami, H. & Falsafi, P. (2016). Comparison of Academic Achievement of Daily students, further students and Aras campus of Dentistry School of Tabriz University. *World Journal of Research & Review (WJRR)*, 3 (1) 46-48.
- Guarino, C. M. & Chambers, J. G. (2001). Impact of the Kentucky education reform act on special education. *Journal of Special Education Leadership*, 14 (1), 27-32.
- Hung, H. P. (2005). *Ethnicity, gender and the Academic performance of adolescents: An examination of the influence of culture* Retrieved of Google (9- 32).
- Koh, S. (2002). Innovations in Standard Classroom Instruction, *Cataloging & Classification Quarterly*, 34 (3), 263-287.
- Lubineski, C. (2001). The relationship of competition and choice to innovation in education markets: A review of research on four cases. Paper presented at the *Annual Meeting of the American Educational Research Association*. Seattle, WA, Retrieved April 10-14. From www.eduref.org.
- Messmann, Gerhard; Mulder, Regina H. (2011). Innovative work behavior in vocational colleges: understanding how and why innovations are developed. *Vocations & Learning*, 4, 63-84.
- Morgan, James R. & Slough, Scott W. (2013). Classroom management consideration. *STEM Project- Based Learning: An Integrated Science, Technology, Engineering, and Mathematics (STEM) Approach*.
- Ndaji, F.; Little, J. & Coe, R. (2016). *A comparison of academic achievement in independent and state schools*. Report for the Independent Schools Council, Centre for Evaluation and Monitoring, Durham University.

- Opdenakker, M. C. & Van Damme, J. (2004). Effects of schools, teaching staff and classes on achievement and wellbeing in secondary education: Similarities and differences between school outcomes. *School Effectiveness & School Improvement*, 11, 165–196.
- Osman Mutlu, T. (2013). Investigating organizational culture perception of students studying in school physical education and sports in Turkey. *Academic Journals*, 8 (12), 23.
- Tal, C. (2010). Case studies to deepen understanding and enhance classroom management skills in preschool teacher training. *Early Childhood Educ Journal*, 38, 143-152.
- Wolfgang, C. H. & Glickman, C. D. (1980). *Solving discipline problems: Strategies for classroom teachers* (2 ed.). Boston, MS: Allyn and Bacon, Inc.